

Oświadczenie władz Fundacji na rzecz Nauki Polskiej

Rada i Zarząd Fundacji na rzecz Nauki Polskiej podjęły decyzję o podpisaniu przez FNP tzw. Deklaracji z San Francisco dotyczącej zasad oceny jakości badań naukowych (pełny tekst Deklaracji dostępny jest na stronie: <http://am.ascb.org/dora/>).

Deklaracja ta dotyczy między innymi:

1. Niestosowania parametrów oceniających czasopisma naukowe, (takich jak np. *impact factor*), jako elementu zastępującego merytoryczną ocenę jakości naukowej publikacji, czy też oceny jakości osiągnięć naukowych uczonych dokonywanej przy okazji ich awansu lub starania się o uzyskanie funduszy na badania naukowe.
2. Oceniania badań naukowych prowadzonych przez uczonych przede wszystkim na podstawie oryginalności osiągnięć i ich wpływu na rozwój dziedziny, a nie poprzez *impact factor* czasopisma, w którym zostały opublikowane.

Deklarację podpisali między innymi: American Association for Advancement of Science (AAAS), EMBO, Howard Hughes Medical Institute, Wellcome Trust, redakcje czasopism naukowych, w tym: „Proceedings of The National Academy of Sciences” (PNAS), „Public Library of Science” (PLOS) oraz liczne europejskie i amerykańskie towarzystwa naukowe. Indywidualnie deklarację podpisało między innymi wielu laureatów Nagrody Nobla, redaktorzy naczelni czasopism naukowych, w tym „Science”.

Władze Fundacji na rzecz Nauki Polskiej zdecydowały się podpisać Deklarację z San Francisco, mając na względzie niepokojący fakt, że w środowisku naukowym od kilku lat rozwija się tendencja do sprowadzania jakości prac badawczych poszczególnych uczonych do oceny czasopism, w których ich osiągnięcia zostały opublikowane. Wprawdzie środowiska naukowe wiedzą, które czasopisma są w danej dyscyplinie najważniejsze, ale powinna to być wiedza pomocnicza, która nie zwalnia z oceny indywidualnych osiągnięć badawczych.

Rozpatrując wnioski wpływające na konkursy Fundacji, zawsze staraliśmy się oceniać oryginalność indywidualnych dokonań naukowych wnioskodawców. W wypadku doświadczonych uczonych dodatkowym, istotnym parametrem w ocenie osiągnięć badawczych jest liczba cytowań ich prac (w zależności od specyfiki danej dyscypliny lub dziedziny naukowej), czy będący jej pochodną wskaźnik Hirscha (*h*). Z różnych względów *impact factor*, liczba cytowań i wskaźnik *h* nie mają zastosowania w większości dyscyplin z nauk humanistycznych i społecznych, dlatego z powszechną krytyką w tych środowiskach spotyka się na przykład traktowanie tzw. listy ERIH (*European Reference Index for the Humanities*) jako wskazującej obowiązujące wartości współczynnika *impact factor* konkretnych tytułów.

Na podstawie doświadczenia w pracy nad systemami oceny parametrycznej w Komitecie Badań Naukowych oraz w Komisji Ewaluacji Jednostek Naukowych, nie wykluczamy stosowania parametrów opartych o normalizowany w danej dziedzinie *impact factor* czasopism do oceny dużych jednostek naukowych. Z tych doświadczeń wynika, że gdy oceniana jednostka naukowa jest wystarczająco liczna (powyżej 60 naukowców), sumaryczny, normalizowany *impact factor* tej jednostki koreluje z jej cytowaniami, a w przypadku nauk eksperymentalnych także z poziomem finansowania badań naukowych z zewnętrznych źródeł. Taka korelacja nie występuje jednak przy ocenie małych jednostek, a tym bardziej indywidualnych zespołów badawczych oraz ich liderów. W tym wypadku należy bezwzględnie stosować system oceny *peer review*, w którym starannie wyselekcjonowani uczeni, oceniają oryginalność indywidualnych osiągnięć naukowych innych badaczy, a pomocniczą rolę może spełniać liczba cytowań oraz wskaźnik *h*.

Listy do Redakcji „PAUzy Akademickiej”

W ubiegłym roku byłem członkiem jury dość prestiżowej nagrody fizycznej. Mieliśmy osiem zgłoszeń. Z tego aż sześciu kandydatów do nagrody podało w swych dokumentach tylko wartości „*impact factor*” i punkty ministerialne czasopism, w których opublikowali swoje prace, bez wyjaśnienia czego dotyczyły badania i jakie wyniki zostały osiągnięte! To dowodzi spustoszenia, jakiego w ciągu ostatnich lat dokonało się w umysłach wielu członków środowiska naukowego w Polsce.

Oczywiście nasze jury odrzuciło od razu te 6 wniosków i wyłoniło laureata spośród pozostałych dwóch zgłoszonych kandydatów.

Od kilkunastu lat walczę o wyeliminowanie z ocen osiągnięć naukowych takich pseudonaukowych substytutów jak punkty i „impakty”. Z wielką satysfakcją przyjąłem mocny tekst przemówienia profesora Piotra Sztompki na Kongresie Kultury Akademickiej („PAUza Akademicka” 247), jak i obecne Oświadczenie władz Fundacji na rzecz Nauki Polskiej. Jest nadzieja, że może uda się odrobić straty i oprzeć ocenę osiągnięć naukowych na racjonalnych zasadach.

Andrzej Kajetan Wróblewski

Wiceprezes PAU

2 kwietnia 2014

Nie wiem czy wszyscy zdają sobie sprawę z tego, że cztery lata temu oprócz ocen „punktowych” instytutów naukowych wprowadzono ocenę indywidualną pracowników naukowych. Przyjęty system punktacji rozбивa krajowe zespoły badawcze, gdyż pracownik, który ma publikacje wspólne z autorami spoza instytutu otrzymuje całą liczbę punktów za artykuł. Jeżeli jednak zespół z instytutu opublikuje prace w tym samym czasopiśmie mając własny dobry pomysł i realizując badania, to każdy z członków zespołu otrzyma tylko część z punktów przysługujących za ten artykuł. W dzisiejszych czasach praca naukowa w naukach eksperymentalnych jest na ogół zespołowa, ale z założenia ministerialnego dobry zespół nie może pracować w Polsce, tylko za granicą.

A więc teraz może być dobry naukowiec, tylko nieprzydatny instytutowi (gdyż „przynosi” zbyt mało punktów). A młodych pracowników ocenia się co dwa lata. Zastanawiam się dokąd zmierzamy eliminując tych mądrych, pracowitych, ale mało sprytnych i zbierając tylko punkty rankingowe.

Grażyna Kowalewska

Pracownia Chemicznych Zanieczyszczeń Morza,
Instytut Oceanologii PAN, Sopot

20 marca 2014